OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Erityisasiantuntija Amanda Mäkelä

Lausunto

25.10.2021

Hallintovaliokunnalle

Hallintovaliokunta keskiviikko 27.10.2021 klo 12.00 / HE 134/2021 vp / Lausuntopyyntö

Hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Euroopan unionin tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta. Laissa annettaisiin kahta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (nk. poliisiyhteentoimivuusasetus[1] ja rajayhteentoimivuusasetus[2]) täydentävät säännökset toimivaltaisista viranomaisista ja niiden pääsystä yhteiseen henkilöllisyystietovarantoon (jäljempänä CIR). Yhteentoimivuusasetuksilla ei muuteta sääntöjä, jotka koskevat pääsyä EU:n yhteisiin tietojärjestelmiin. Järjestelmien käyttöoikeudet perustuvat nykyistä vastaavasti kunkin tietojärjestelmän oikeusperustaan ja sitä täydentävään kansalliseen sääntelyyn.

Oikeusministeriö lausuu esityksestä seuraavaa:

Oikeusministeriö kiinnitti lausuntovaiheessa huomiota erityisesti lakiehdotuksen 3 §:n 4 momenttiin, jossa säädettäisiin poliisin oikeudesta tehdä luonnonkatastrofin, onnettomuuden tai terrori-iskun sattuessa biometrisilla tiedoilla kyselyjä CIR:oon tunnistaakseen sellaisen uhrin, joka ei pysty osoittamaan henkilöllisyyttään. Lisäksi poliisi voisi tehdä kyselyjä biometrisillä tiedoilla tunnistamatta jääneiden ihmisten jäännösten tunnistamiseksi. Ehdotettu säännös perustuisi yhteentoimivuusasetusten 20 artiklan 4 ja 6 kohtiin. Kyselyjen tekeminen biometrisilla tiedoilla rajoitettaisiin ainoastaan tilanteisiin, joissa se on välttämätöntä sellaisten uhrien tunnistamiseksi, jotka eivät pysty osoittamaan henkilöllisyyttään tai tunnistamatta jääneiden ihmisten jäännösten tunnistamiseksi. Edelleen tällaisia kyselyjä

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/818, annettu 20 päivänä toukokuuta 2019, kehyksen vahvistamisesta poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä sekä turvapaikka- ja muuttoliikeasioita koskevien EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuudelle ja asetusten (EU) 2018/1726, (EU) 2018/1862 ja (EU) 2019/816 muuttamisesta.
[2] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/817, annettu 20 päivänä toukokuuta 2019, kehyksen vahvistamisesta rajoja ja viisumipolitiikkaa koskevien EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuudelle ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 767/2008, (EU) 2016/399, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240, (EU) 2018/1726 ja (EU) 2018/1861 sekä neuvoston päätösten 2004/512/EY ja 2008/633/YOS muuttamisesta.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	oikeusministerio@om.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

voitaisiin tehdä vain 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden biometrisilla tiedoilla ja vertaamista varten otettuja tietoja voitaisiin käyttää vain vertaamisen ajan, jonka jälkeen tiedot tulisi hävittää välittömästi (5 momentti). Säännösehdotuksia ja sen perusteluita on täydennetty jatkovalmistelussa, eikä oikeusministeriöllä ole tältä osin huomauttamista esitykseen.

Esitykseen on jatkovalmistelussa lisätty uusi 4 §, jossa olisi informatiiviset viittaukset poliisin, Rajavartiolaitoksen sekä Tullin henkilötietolakeihin (1 momentti) sekä henkilötietojen käsittelyä koskevaan yleislainsäädäntöön (2 momentti). Oikeusministeriö toteaa, että yleislakeihin viittaamiseen tulisi lähtökohtaisesti suhtautua pidättyvästi. Viittaus voitaisiin kuitenkin katsoa tarpeelliseksi, mikäli esimerkiksi sääntelyn soveltamisala voisi jäädä ilman viittausta tulkinnanvaraiseksi tai jos sääntelyn kohteen ei voitaisi kohtuudella olettaa tuntevan asiassa sovellettavaa sääntelyä kokonaisuudessaan (ks. Lainkirjoittajan opas 12.2.4). Oikeusministeriöllä ei ole sinänsä huomauttamista ehdotettuun pykälään, joskaan esityksestä ei käy selvästi ilmi, miksi informatiivinen viittaus henkilötietojen käsittelyä koskeviin yleislain säännöksiin olisi tarpeen.